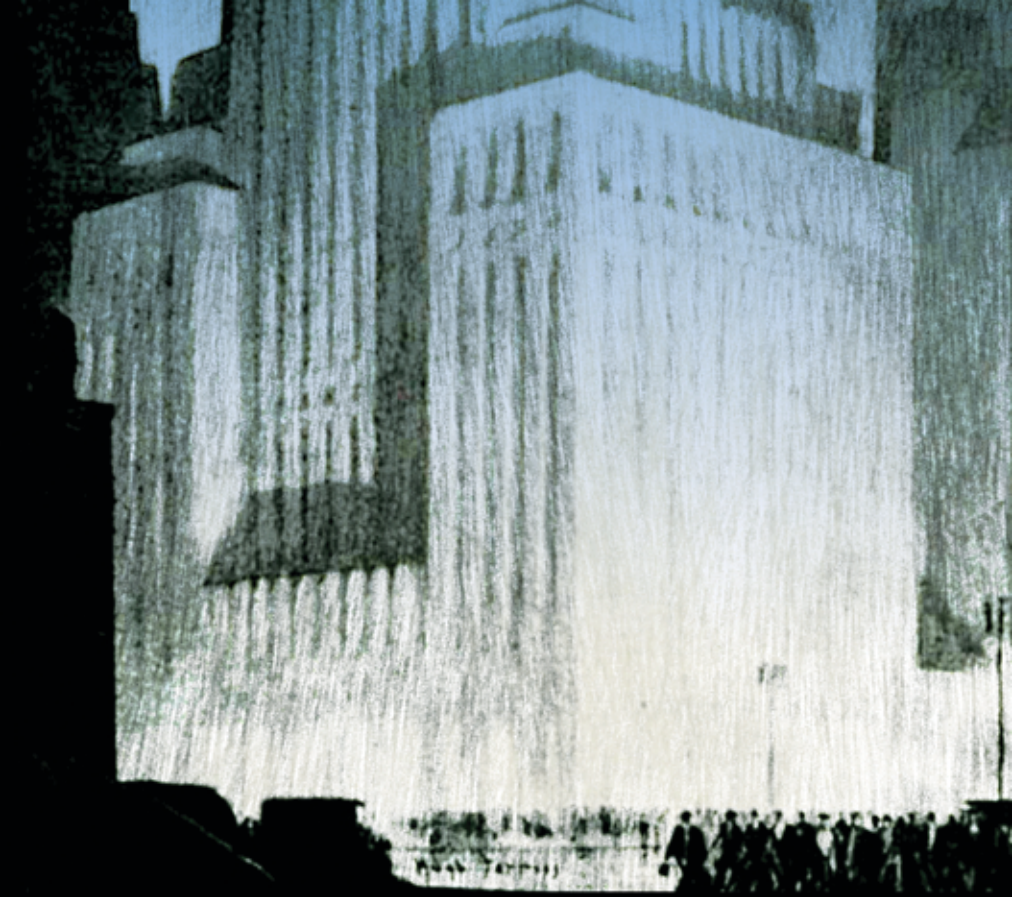

GEORGE ORWELL

1984

 Remzi Kitabevi

GEORGE ORWELL

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

BİN DOKUZ YÜZ SEKSEN DÖRT / George Orwell

Özgün adı: *Nineteen Eighty-Four*

Bu çevirinin Türkçe yayın hakları:

© Remzi Kitabevi, 2021

Bu çevirinin her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Ömer Erduran

Düzeltili: Öner Ciravoglu

Kapak görseli: Hugh Ferriss

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1987-3

BİRİNCİ BASIM: Ocak 2021

Kitabın basımı 3000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört Üzerine

Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adlı yapıtı, onun dokuzuncu ve son kitabıdır. Orwell, 1946 ile 1948 arası yazdığı bu yapıta önce 1980 adını vermiş, sonra bu adı 1982 olarak değiştirmiş, ancak yazımını 1948'de bitirdiği için kitabın yayıncısı Fredric Warburg'un tercihiine uyarak, yapıtın bitim tarihinin son iki rakamını değiştirmiş, kitaba 1984 adını uygun görmüşür. Eser, 1949 yılında Secker & Warburg yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Bazı yazarlar Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü yazarken Yevgeny Zamyatin'in *Biz* adlı yapıtından, bazıları Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*'sından ve Arthur Koestler'in *Gün Ortasında Karanlık* adlı kitabından esinlendiğini söylerler.

Orwell'in bu yapıtı hayali bir gelecekte ve hayali bir devlette geçer. Yazar eserinde politikada olguların değiştirilmesini, gerçeklerin ve geçmişin çarpıtılmasını anlatır; totaliter bir devletin insanlar üzerinde baskı uygulamasının ve tüm bireylerini her an gözetim altında tutmasının doğurduğu sonuçları irdeler. Kendisi bir sosyal demokrat olan Orwell'in bu yapıtında Stalin Rusyası rejimini kendisine model aldığı söylenebilir. Basıldığı andan itibaren tüm dünyada büyük bir ilgi gören bu yapıt, önceleri sosyalizm karşıtı olarak suçlanmıştır. Pek çok dile çevrilen, dünyanın en ünlü politik edebiyat örneklerinden biri olan *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, otuz milyon kopyadan fazla satan kitaplar arasındadır.

Romanın geçtiği 1984 yılında, dünyada süregiden bir savaş hali vardır, hükümet her yerde herkesi izlemekte, tarih ya çarpıtılmakta ya da inkâr edilmekte ve her konuda, yoğun bir propaganda faaliyeti yürütülmektedir. Dünya’da egemen üç büyük güç, üç süper-devlet bulunmaktadır: Okyanusya, Avrasya ve Doğuasya. Burada anlatılan öykü, İç Parti, Dış Parti ve Proleterler olarak üç sınıfa ayrılmış olan Okyanusya’da geçer.

İç Parti, Okyanusya devletinin beynidir ve bu Parti’nin üyeleri nüfusun %2’sini oluşturur. Parti’nin siyasal sistemi olan İngsos’un ve Düşünce Polisi’nin işleyişini İç Parti denetler. İç Parti üyelerinin neredeyse her şeye sahip oldukları ayrıcalıklı bir yaşam tarzları vardır. *Dış Parti* orta sınıftan, bürokratlardan ve diğer hükümet çalışanlarından oluşur, tüm nüfusun yaklaşık %13’ünü meydana getirir. Üyelerinin kendine ait çok az şeyi vardır ve temel tüketim ürünlerinin çoğuna erişemezler. Okyanusya nüfusunun %85’i Proleterlerdir. Bunlar Parti üyesi değildir ve yoksulluk içinde yaşarlar. Parti üyeleri gibi sıkı gözlenmeyen Proleterlerin suç işlemelerine göz yumulur.

Romanın başkışisi olan Winston Smith, Okyanusya vatan-daşıdır ve Dış Parti üyesidir. Çalışkan bir Parti üyesidir, ama içten içe Parti’den nefret etmekte ve Kardeşlik örgütünün bir gün mutlaka yapacağı başkaldırıyı umutla beklemektedir. Bir başka ana karakter olan Julia, Winston’ın sevgilisidir ve o da Winston gibi Dış Parti üyesidir. Julia, aynı zamanda Seks Karşıtı Gençlik Birliği’nin de fanatik bir üyesi olarak Parti öğretisini kabullenmiştir. Öykünün ana karakterlerinden bir başkası da O’Brien’dir. O’Brien İç Parti üyesidir ve kendini Kardeşlik örgütünün üyelerinden biriymiş gibi göstermektedir.

Ülkenin başında hiç kimsenin görmediği ve nerede olduğunu bilmediği Büyük Birader bulunmaktadır. Büyük Birader bir tanrı gibi idolleştirilmiştir ve her an her yerde yönetimi simgeler.

Okyanusya'da, çok etkili bir gözlem gücü olan Düşünce Polisi görev yapar. Parti ve Büyük Birader'le ilgili en ufak bir karşıt düşüncesi olanı arayıp yakalar. Amacı düşünceyi eyleme geçmeden önlemektir.

Okyanusya'da *Eskideyiş* dili (günümüz İngilizcesi) özellikle yazım alanından kaldırılmakta, yerini kısaltmalarla dolu ve sınırlı bir sözcük dağarcığına sahip kurgusal bir dil olan *Yenideyiş* almaktadır. Dış Parti'nin dilbilimcileri sürekli olarak *Eskideyiş*'teki bazı sözcükleri ya dil dışına atmakta ya da; Hakikat Bakanlığı=Hakbak, Sevgi Bakanlığı=Sevbak, Bolluk Bakanlığı=Bolbak gibi kısaltmalar yapmaktadır. Amaç dildeki sözcükleri azaltıp insanların düşünce yapısını köreltmek, verilen yönergelere karşı çıkacak şeyleri düşünememelerini ve *düşüncesuçu* işlememelerini sağlamaktır. Dildeki sözcükler azaldıkça düşünme yeteneği de iyice daralır, hatta tamamen yok olur.

İnsanların düşüncelerini yönlendirmek de gereklidir. Bunun için kullanılan bir yöntem de *çift düşün*'dür. Çift düşün, birbirleriyle tamamen zıt iki inancın her ikisini de doğru kabul etmek demektir. Düşünceyi yönlendirmek için ayrıca, *siyahbeyaz* ve *suçdurdurum* gibi başka yöntemler de vardır.

Orwell açıkça belirtmemiş olsa da Büyük Birader'in Joseph Stalin ve Büyük Birader'in düşmanı olan karşıt karakter Emmanuel Goldstein'in Leon Trotsky olduğu düşünülebilir. Yine bazı eleştirmenler yapıtta Orwell'in yer yer üstü kapalı değinmelerde bulunduğunu öne sürerler.

Örneğin: Metinde İngiltere'den '*Uçuş Pisti Bir*' olarak söz edilmektedir (sayfa 15). Eleştirmenlere göre Orwell bu ifadeyle 'geleceğin küresel politikasında İngiltere'nin rolünün az olacağını, sadece ABD tarafından Avrupa savaş alanını kontrol etmek için kullanılacak bir uçuş pisti görevi göreceğini' ima etmektedir. Yine Orwell'in, yapıtta geçen 'toz dolu kırıksıklıklar' ifadesindeki '*toz*'la (sayfa 33, 35, 73), hem Okyanusya'daki çü-

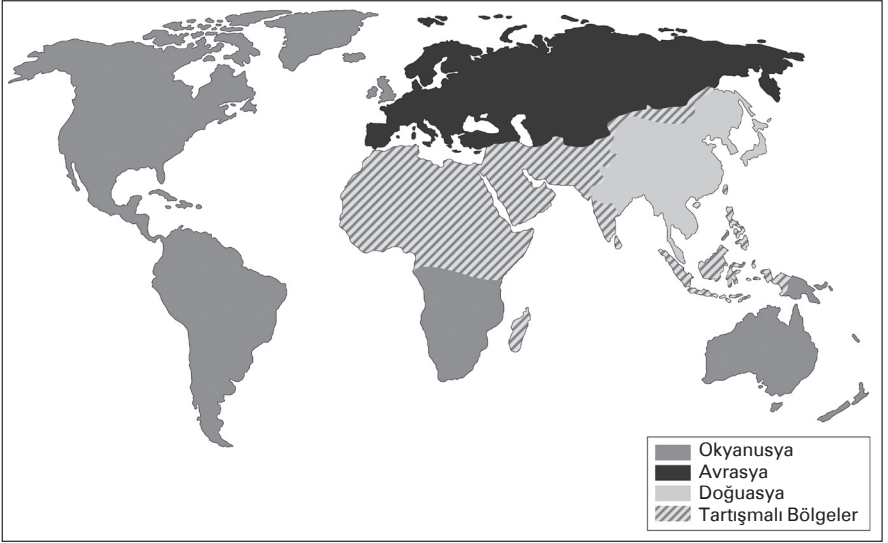
rümüşlüğü ve zulmü; hem de Okyanusya'nın düşmanlarıyla sürekli savaş halinde olduğunu ve atılan bombalarla havanın toz içinde olduğunu ima eder. '*Büyüyüp yayılan kestane ağacı*' ifadesiyle de (sayfa 90, 316) Büyük Birader'in her yana yayılan hegemonyasını kastettiği sanılmaktadır.

Kitabın asıl vermek istediği mesaj Nazi Almanyası ve Sovyet Rusya'daki totaliter rejimlerin kötülüğüdür. Orwell bu kitabı yazdığında dünyada hükümetlerin giderek totaliterleştiğini görmüş ve bu hükümetlerin insan haklarını ve kişi özgürlüğünü ortadan kaldıracak olmasından endişe etmiştir.

Erol Erduran

Ocak, 2021

ÜÇ SÜPER-DEVLET

Avrasya: Üç süper-devletten biri. (Siyasal sistemi Yeni-Bolşeviklik). Portekiz'den Bering Boğazı'na kadar Avrupa'yı ve Asya'nın tüm kuzeyini içine alır. Kitabın başında Avrasya, Okyanusya'nın düşmanıdır; daha sonra ve kitabın sonuna değin Okyanusya'nın müttefiki olur.

Doğuasya (Doğu Asya): Üç süper-devletin en küçüğü. (Siyasal sistemi: Ölü Tapımı ve Benliğin Yok Edilmesi). Çin'i ve onun güneyindeki ülkeleri, Japonya'yı, Mançurya'nın büyük bir bölümünü, Moğolistan'ı ve Tibet'i içine alır. Doğuasya önce Okyanusya'nın dostudur; daha sonra kitabın sonuna değin Okyanusya'nın düşmanı olur.

Okyanusya: Üç süper-devletten biri. (Siyasal sistemi: İngsos). Winston Smith'in ülkesi. Kuzey ve Güney Amerika'yı, Britanya'yı , Afrika'nın güney bölümünü ve Avustralya'yı kapsar. Okyanusya'nın resmî dili Yenideyiştir, ama pek çok kişi hâlâ İngilizce konuşmaktadır.

Tartışmalı Bölgeler: Bu bölgeler tam olarak hiçbir Büyük Gücün eline geçmemiştir. Bazı bölgeler sürekli el değiştirdiğinden sınırlar sürekli olarak değişir. Bu bölgelerde zengin madenler ve ucuz insan gücü vardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Soğuk ve pırlıl pırlıl bir nisan günüydü, saatler on üçü gösteriyordu. Sert esen rüzgârdan korunmak için çenesini göğsüne doğru kısmış olan Winston Smith, Zafer Konutları'nın cam kapısından aceleyle içeri daldı, ama yeterince hızlı olamadığı için kendisiyle birlikte bir toz burgacının içeri girmesini önleyemedi.

Girişteki holü haşlanmış lahana ve eski paçavra paspasların kokusu sarmıştı. Holün bir ucundaki duvara, iç mekânda sergilenemeyecek büyüklükte renkli bir poster çivilenmişti. Posterde sadece, bir metreden fazla genişlikte koskoca bir yüz vardı: yaklaşık kırk beş yaşlarında, kalın siyah bııklı, keskin yüz hatları olan sert bakışlı bir adamın yüzüydü bu. Winston merdivenlere doğru yöneldi. Asansörü kullanmayı denemek boşunaydı. Asansör en bakımlı zamanlarında bile nadiren çalışırdı ve zaten o aralar gün ışığı saatlerinde elektrikler kesiliyordu. Nefret Haftası⁽¹⁾ hazırlıkları sırasında alınan tasarruf önlemlerinden biriydi elektrik kesintisi. Otuz dokuz yaşında olan Winston'ın dairesi yedinci kattaydı ve sağ ayak bileğinin üst tarafında ağrılı bir varis ülseri vardı, merdivenleri sık sık durarak, ağır ağır çıktı. Her sahanlıkta, asansör boşluğunun tam karşısındaki duvara yerleştirilmiş o dev suratlı poster ona bakıyordu. Sanki siz hareket ederken gözleriyle takip ediyor gibi görünen resimlerden biriydi bu poster ve posterdeki suratın altında BÜYÜK BİRADER SENİ İZLİYOR yazıyordu.

(1) Nefret Haftası: O sırada hangi süper-devlet düşman olarak görülüyorsa ona duyulan nefreti artırmak için tüm Okyanusya vatandaşlarının katıldığı miting ve törenlerin yapıldığı hafta. (ç.n.)

Dairenin içinde, boğuk bir ses dökme demir üretimiyle ilgili bir dizi sayılar okuyordu. Bu ses, sağ duvar yüzeyinin bir bölümünü oluşturan, buğulu bir aynaya benzer dikdörtgen bir metal plakadan geliyordu. Winston bir düğmeyi çevirince ses bir ölçüde zayıfladı, ama yine de sözcükler hâlâ ayırt edilebiliyordu. Tele-ekran adıyla tanımlanan bu cihazın ışığı kısılabiliyor, ancak hiçbir şekilde tamamen kapatılamıyordu. Winston pencereye doğru ilerledi. Ufak tefek, çelimsiz biriydi ve zayıf vücudunu gizleyen tek şey parti üniforması olan mavi iş tulumuydu. Açık renk saçlı, kırmızımsı yüzlü biriydi Winston; ucuz sabun, kör jiletler ve henüz sona eren kış soğuğu yüzünden cildi pütür pütür olmuştu.

Kapalı pencereden bakıldığında bile, dışarısının soğuk olduğu belliydi. Aşağıdaki sokakta rüzgâr, tozları ve kâğıt parçalarını küçük burgaçlar halinde fırl fırl döndürüp havalandırıyordu. Pırl pırl bir güneş ve masmavi bir gökyüzüne rağmen, her yere asılı posterler dışında renkli olan hiçbir şey yok gibiydi. Kara bıyıklı surat, çevreye hâkim konumdaki her sokak köşesinden gözlerini dikmiş bakıyordu. Tam karşısındaki evin cephesinde de onlardan biri vardı. Posterdeki kapkara gözler, Winston'ın gözlerinin içine bakarken, altıyazı ona BÜYÜK BİRADER SENİ İZLİYOR diyordu. Aşağıda, sokak düzeyinde, bir poster daha vardı. Bir köşesi yırtılmış olan bu poster rüzgârda gelişigüzel havalandıkça altında yazılı olan tek sözcük—İNGSOS sözcüğü—bir gizleniyor bir ortaya çıkıyordu. Uzaklarda bir helikopter çatıların üzerinde dolanıyor, kısa bir an mavi bir at sineği gibi havada asılı kalıyor, sonra kıvrılıp hızla uzaklaşıyordu. Bu, insanları evlerinin pencerelerinden gözetleyen polis devriyesiydi. Ne var ki, devriyeler önemli değildi. Önemli olan Düşünce Polisi'ydi.

Winston'ın arkasındaki tele-ekrandan gelen ses, hâlâ dökme demirden ve Dokuzuncu Üç-Yıllık Plan'ın beklenenin üze-

rinde bir başarıyla tamamlanmasından söz edip duruyordu. Tele-ekran aynı zamanda hem alıcı hem de vericiydi. Çok alçak bir fısıldama dışında, Winston'ın çıkardığı her ses tele-ekran tarafından algılanıyordu; üstelik Winston metal plakanın denetlediği alan içinde kaldığı sürece işitildiği gibi, görülüyordu da. Bu durumda, ne zaman gözetlendiğinizi bilmek elbette mümkün değildi. Düşünce Polisi'nin birini ne sıklıkla ve hangi sistem üzerinden izleyip izlemediği bir tahminden öteye gidemiyordu. Hatta herkesi her zaman dinliyor olabilirlerdi. Böyle olmasa bile, istedikleri zaman size bağlanmaları mümkündü. Çıkardığınız her sesin duyulduğunu ve karanlıkta yapılanlar dışında her hareketinizin izlendiğini varsayarak—ve bütün bunları içgüdüsel bir alışkanlık haline dönüştürerek—yaşamak zorundaydınız.

Winston sırtını tele-ekrana döndü. Sırt görünümünün bile bir şeyleri açığa vurabileceğini iyi bildiği halde yine de bu daha güvenliydi. Çalıştığı yer olan Hakikat Bakanlığı bir kilometre ötede, kirli bir arka planın önünde, devasa ve bembeyaz görünümüyle göğe yükseliyordu. Burası, diye düşündü bir tür belli belirsiz bir tiksintiyle, burası Okyanusya'nın en kalabalık üçüncü eyaleti olan Uçuş Pisti Bir'in⁽¹⁾ ana kenti, Londra. Çocukluk anılarını kafasında canlandırmayı deneyerek, Londra'nın hep böyle bir yer olup olmadığını düşünmeye çalıştı. Yanlarına kallaslarla payanda vurulmuş, pencereleri mukavvayla örtülü, çatıları oluklu saca kaplı, çatlak bahçe duvarları her yöne doğru bel vermiş bu yıkık dökük on dokuzuncu yüzyıl evleri görüntüsü hep var mıydı? Ya da alçı tozlarının havada uçuştugu, moloz yığınları üzerinde söğüt otlarının fışkırdığı, bombaların düm-düz ettiği alanlarda ahşap kulübelerin yer yer tavuk kümesle-

(1) Uçuş Pisti Bir: Okyanusya'nın bir zamanlar İngiltere olarak adlandırılan bölümü. (ç.n.)

ri gibi kümелendiği mahalleler? Ama yararı yoktu, hatırlayamıyordu: belli belirsiz bir dizi sahneden başka bir şey geriye kalmamıştı çocukluğundan.

16

Hakikat Bakanlığı—Yenideyiş'te⁽¹⁾ 'Hakbak'—görünürdeki tüm binalardan şaşırtıcı derecede farklıydı. Işıl ışıl parıltıdan bu beyaz beton yapı, devasa bir piramit gibi teras teras gökyüzüne doğru 300 metre yükseliyordu. Winston'ın durduğu yerden, binanın beyaz cephesine yazılmış olan Parti'nin üç sloganını okunabiliyordu:

SAVAŞ BARIŞTIR
ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR
CEHALET GÜÇTÜR

Hakikat Bakanlığı'nın yer üstünde üç bin odası olduğu ve yer altında bir o kadar odası daha bulunduğu söyleniyordu. Londra'nın çeşitli bölgelerinde yer alan benzeri görünümde ve aynı büyüklükte üç bina daha vardı. Çevredeki yapılar, bunların yanında cüce kaldığı için bu dört bina da Zafer Konutları çatısından görülebiliyordu. Hükümetin tüm görevleri bu dört binada yerleşik dört bakanlık tarafından yürütülüyordu. Hakikat Bakanlığı haberler, eğlence, eğitim ve güzel sanatlarla, Barış Bakanlığı savaşla ilgileniyordu. Sevgi Bakanlığı kanun ve düzeni sağlıyordu ve Bolluk Bakanlığı ekonomik işlerden sorumluydu. Yenideyiş'te adları: Hakbak, Barbak, Sevbak, Bolbak'tı.

Sevgi Bakanlığı gerçekten de ürktücü bir bakanlıktı. Bu binada hiç pencere yoktu. Winston, Sevgi Bakanlığı'nın ne içinde bulunmuş ne de oraya yarım kilometreden fazla yaklaşmış-

(1) Yenideyiş: Okyanusya'nın resmi dili. (Bu dilin kuralları için kitabın sonundaki Ek Bölüm'e bakınız.)

tı. Resmî bir işiniz olmadan oraya girmek olanaksızdı; o zaman da ancak dikenli tel engellerinden, çelik kapılardan ve gizlenmiş makineli tüfek yuvalarının arasından geçtikten sonra içeri girebiliyordunuz. Bakanlığın dış duvarları çevresindeki sokaklarda bile siyah üniformalar giymiş, copla donatılmış, goril suratlı korumalar devriye geziyordu.

Winston hemen geriye döndü. Yüzünü tele-ekrana çevirmekten önce—öyle yapması daha akıllıca olduğu için—olumlu bir yüz ifadesi takınmıştı. Odanın diğer ucundaki küçücük mutfaka doğru ilerledi. Günün bu saatinde Bakanlık’tan ayrılmakla kantindeki öğle yemeğinden vazgeçmişti ve mutfakta yarınki kahvaltı için ayırması gereken kalın bir dilim esmer ekmekten başka bir şey olmadığını biliyordu. Raftan, üzerindeki düz beyaz bir etikette ZAFER CİNİ⁽¹⁾ yazan ve içi renksiz bir sıvıyla dolu şişeyi aldı. Açılan şişeden Çin pirinç alkolünün iç bayıltıcı kokusu geldi. Winston bir çay fincanını neredeyse ağzına kadar doldurdu, kendini bir şoka hazırladıktan sonra bir ilaç içiyormuş gibi bir dikişte içti.

Yüzü anında kıpkırmızı oldu ve gözlerinden yaşlar boşaldı. Sanki kezzap içmişti; üstelik içkiyi yutunca, insan arkadan başına kauçuk bir cop yemiş gibi oluyordu. Neyse ki az sonra midesindeki yanma geçti ve dünya daha hoş görünmeye başladı. Üzerinde ZAFER SİGARALARI yazan buruşuk bir paketten bir sigara aldı ve dikkatsizce baş aşağı tutunca içindeki tütünler yere boşaldı. İkincisinde daha başarılı oldu. Oturma odasına geri döndü ve tele-ekranın solundaki küçük masaya oturdu. Masanın çekmecesinden bir kalem sapı, bir mürekkep hokkası ve sırtı kırmızı, kapağı ebru desenli, orta boy, kalın bir boş not defteri çıkardı.

(1) Zafer ürünleri: Cin, sigara, giysi, besin, hatta konut gibi Parti yapımı ürünler. Bu ürünlerin hepsi düşük kalitedeydi. (ç.n.)

Orwell'in 1948 yılında yazdığı bu roman, 1984 yılında, hayali bir gelecekte geçmektedir. Bu gelecekte dünya totaliter olarak yönetilen üç süper-devlet arasında bölüşülmüştür. Roman, bu devletlerden biri olan Okyanusya'da geçer. Okyanusya'nın başında hiç kimsenin görmediği ve nerede olduğunu bilmediği Büyük Birader bulunmaktadır. Yurttaşların İç Parti, Dış Parti ve Proleterler olarak üç sınıfa ayrıldığı ülkede, çok etkili bir gözlem gücü olan ve en ufak bir karşıt düşünceyi eyleme geçmeden önleyen Düşünce Polisi görev yapar.

Romanın başkışısı olan Winston Smith, Okyanusya vatandaşıdır ve Dış Parti'nin çalışan bir üyesidir ama içten içe Parti'den nefret etmekte, efsanevi Kardeşlik Örgütü'nün Okyanusya'da bir gün mutlaka yapacağı başkaldırıyı hayal etmektedir.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, totaliter yönetimlerin rejimlerini yürütmek ve korumak için nasıl korkunç yöntemlerden yararlandığını gözler önüne sermektedir.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1987-3

9 789751 419873